

IZ SVETA

Bojana Plemić

VINSENT VAN GOG – Izložba slika

Muzej lepih umetnosti – Budimpešta, 02.12.2006 – 01.04.2007.

Muzej lepih umetnosti u Budimpešti ove godine obeležava svoj 100-ti rođendan pravom muzejskom senzacijom – izložbom čuvenog holandskog majstora Vinsenta van Goga (1853 – 1890) koja obuhvata osamdesetak radova različitih tehnika: crteža, litografija, gravira, kombinovanih tehnika i ulja na platnu. Izložena dela pristigla su iz više od 40 kolekcija širom sveta, kao i muzejskih institucija poput Muzeja Van Goga u Amsterdamu, Muzeja Orsej u Parizu, Metropolitan muzeja u Njujorku i Nacionalne galerije u Vašingtonu.

Koncept izložbe i jedan od njenih ciljeva bili su da se razbije nametnuti romantičarski kliše o Van Gogu kao usamljenom i povučenom geniju i ukaže na novu sliku o stvaraocu koji je dobro poznao različite umetničke tradicije i svesno ih primenjivao u svojim delima uspevši da stvori jedinstveni slikarski izraz. Postavka izložbe sastoji se iz pet delova, a upravo uvodni deo prikazuje čuvene holandske i stare evropske majstore koji su uticali na rad Van Goga, posebno u njegovoj ranoj fazi. To je bilo doba u kome on još uvek luta i uči slikarski zanat pa je iz prikazanih radova moguće izvesti direktne paralele sa izloženim delima Rembranta, Milea, Dobinja i Delakroa.

Sledeći deo izložbe monografskog je karaktera i obuhvata radove iz perioda 1881 – 1890. Ovim delom najviše dominira holandska faza koja pokazuje početak i iznenadni razvoj njegovog ličnog stila. Sve to je vrlo dobro ilustrirano iscrpnim legendama pored svakog dela kao i izvodima iz pisama upućenih njegovom bratu Teu, koja predstavljaju svojevrstan

Vinsent van Gog, *Polje kraj Overa, Over 1890.*

dnevnik pun ličnih impresija o predelima kojima putuje, filozofskih zapisa i promišljanja o umetnosti. Ovo je ujedno i segment izložbe koji obuhvata najviše dela: 43 slike, 24 crteža i 10 grafičkih radova (litografija i gravira). To je mračna faza kojom dominira tamni kolorit, crteži u uglju i litografije na kojima on beleži težak život seljaka, siromaštvo i očaj ljudi koji se ogleda na njihovim licima. Takve ga studije u tom periodu najviše privlače. Trebalo bi svakako izdvojiti seriju crteža i litografija urađenu u Nojnenu, na kojima su zastupljeni motivi pejzaža i potreti lokalnih ljudi na čijim licima on pokušava da uhvati stanja njihovih duša. O tome nam najbolje svedoči citat pisma upućenog Teu u kome govori: "... meni je najbolja drama oluje u prirodi i drama patnje u životu...". Iz ovog perioda svakako da je jedno od napoznatijih dela *Ljudi koji jedu krompir* (Nojnen, aprila 1885. godine), na izložbi prikazano litografijom. Ova slika zapravo je sublimacija svih traženja iz prethodnih godina, a svojom uravnoteženom kompozicijom ukazuje na tipični severnjački ekspresionizam XIX veka.

Vinsent van Gog, *Vaza sa irisima, Sen Remi 1889.*

Naredna faza je tzv. Pariski period koja je obeležena Van Gogovim susretom sa impresionistima, pod čijim uticajima on polako počinje da slika vedrije pejzaže i mrtve prirode sa cvećem, rasvetljavajući paletu, što je vodilo začetku njegovog osobenog slikarskog izraza, upotrebi prepoznatljivih jakih boja i specifičnom potezu, kratkom i zakošenom. Ovaj period zastupljen je sa najmanje radova na izložbi a ovom prilikom izdvaja se *Autoportret sa lulom* (Pariz, septembar–novembar 1886. godine) delo koje pripada seriji autoportreta koje Van Gog radi upravo tokom boravka u Parizu. Nasuprot ranijim autoportretima Vinsent ovde predstavlja sebe kao džentlmena u odelu, sa lulom, ali i dalje slikajući svedenim bojama u duhu tradicije portreta XIX veka, što ukazuje da je slika nastala ubrzo po dolasku u Pariz.

Za širu publiku svakako da je najatraktivniji deo izložbe onaj koji obuhvata radove nastale na jugu Francuske u Arlu, Sen Remiju i Overu na Oazi. Ova faza je zapravo njegova zrela faza nastala u periodu od 1888–1890. i predstavlja vrhunac umetničkog razvoja, upotrebu komplemetarnih boja i dekorativnost kompozicije postignutu balansom kolorita. Ono što je najvažnije to je da u ovom periodu on potpuno ovladava svojim najznačajnijim umetničkim dostignućem – specifičnim potezom četke, danas tako prepoznatljivim, koji je zapravo savršena sinteza primljene spoljne impresije i unutrašnje umetnikove emocionalne reakcije na istu. Iz ovog perioda svakako bi trebalo izdvojiti izložene radove poput *Farme u Provansu* (Arl, jun 1888. godine), *Para drvenih klompi* (Arl, proleće 1889. godine), *Maslinjaka pod vedrim nebom* (Sen Remi, jesen 1889. godine), *Vaze sa irisima* (Sen Remi, maj 1890. godine), *Polja kraj Overa* (Over, jun 1890. godine).

Poslednja dva segmenta izložbe obuhvataju probrane kopije Japanskih gravira i kolekciju mađarskih slikara koji su radili krajem XIX i početkom XX veka. Direktni uticaj japanske umetnosti može se videti u Van Gogovim kompozicionim rešenjima, u harmoniji svetlih tonova i dekorativnosti koja podseća na japanska grafička rešenja. Ovi uticaji se nedvosmisleno vide u motivima mrtvih priroda sa cvećem kao i slikanju motiva drveća. Poznato je da je ovakve gravire posedovao i sam umetnik u svojoj vrlo bogatoj kolekciji grafičkih listova.

Krajnji segment izložbe obuhvata prostorno izdvojena zbirka mađarskih umetnika u čijim se radovima može uvideti paralela sa Van Gogovim delima kao i njegovi uticaji. To je zapravo pokušaj da se prikaže presek mađarske umetnosti u doba kada je Muzej lepih umetnosti prvi put otvoren, što je bilo

početkom prošlog veka, tačnije 1906. godine, a ova postavka ukazuje i na tradiciju moderne umetnosti u Mađarskoj. Svaki motiv i element Van Gogovog slikarstva zastupljen je na izložbi. Pri odabiru radova i koncipiranju izložbe autori su vođeni idejom da budu predstavljena neka manje poznata dela, koja nisu često reprodukovana, tako da publika ima mogućnost da se susretne sa nečim odista originalnim i ponese jednu novu impresiju o slikarskom geniju. Oni koji su očekivali da će imati priliku da vide najpoznatija remek-dela ovog majstora, slike koje su neka vrsta sinonima za njegovo slikarstvo, možda su u neku ruku razočarani. Vrednost ove

postavke ne leži u mogućnosti da se vidi ono što je vrhunac i primer razvijenog stila, već u jedinstvenoj prilici da se sagleda specifičan put koji je vodio do upravo takvih remek-dela, kao odraz razvoja jedne zaista osobene stvaralačke prirode. Na kraju, interesantno je i navesti podatak da je u Beogradu, davne 1966. godine u Narodnom muzeju, u saradnji sa vladom Kraljevine Holandije bila organizovana izložba Van Gogovih dela koja je takođe imala oko osamdesetak predstavljenih radova i bila zaista prvorazredni kulturni događaj prestonice stare Jugoslavije, pa se nadamo da će ljubitelji umetnosti kod nas u skorijoj budućnosti opet imati prilike da vide nešto slično.